

POSTANOWIENIE

Dnia 23 marca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący)

SSN Karol Weitz

SSA Janusz Kaspryszyn (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Bartczak

w sprawie z powództwa D. S. i Wspólnicy sp.j. w Ł.
przeciwko M. S.
o zapłatę,
na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 23 marca 2016 r.
na skutek zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Apelacyjny
postanowieniem z dnia 5 listopada 2015 r.,

"Czy po skierowaniu sprawy do postępowania upominawczego wobec braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym sąd wzywa stronę powodową, w trybie art. 130 § 1 k.p.c., do uiszczenia pozostałej 3/4 opłaty od pozwu pod rygorem jego zwrotu albo prowadzi sprawę bez wstrzymania biegu postępowania, a o obowiązku uiszczenia tej opłaty orzeka, stosownie do art. 130³ § 2 k.p.c., w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji?"

**przekazuje zagadnienie do rozstrzygnięcia powiększonemu
składowi Sądu Najwyższego.**

UZASADNIENIE

Przedstawione przez Sąd Apelacyjny zagadnienie powstało w związku z rozpoznawaniem zażalenia powoda na zarządzenie przewodniczącego w sądzie pierwszej instancji o zwrocie pozwu z powodu nieuiszczenia przez powoda brakującej części opłaty od pozwu w wysokości $\frac{3}{4}$ opłaty stosunkowej liczonej od wartości przedmiotu sporu. Powódka „D.” S. i Wspólnicy spółka jawna w Ł. wniosła pozew z wnioskiem o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i orzeczenie nim, że pozwany M. S. ma zapłacić na jej rzecz kwotę 323.497,69 zł z ustawowymi odsetkami od 14 marca 2015 r. i kosztami procesu. Powódka uiściła opłatę od pozwu w wysokości 4.044 zł.

Przewodniczący w Sądzie Okręgowym w K. w zarządzeniu z 30 kwietnia 2015 r. stwierdził brak podstaw do rozpoznania sprawy w postępowaniu nakazowym, przekazał sprawę do rozpoznania w postępowaniu upominawczym i wezwał stronę powodową do uiszczenia brakującej opłaty od pozwu w wysokości 12.231 zł.

Powódka złożyła zażalenie na wymiar opłaty.

Sąd Apelacyjny postanowieniem z 30 czerwca 2015 r. zmienił zaskarżone zarządzenie o tyle, że brakującą opłatę od pozwu obniżył do kwoty 12.131 zł i oddalił zażalenie co do wymiaru opłaty w pozostałym zakresie.

Zarządzeniem z 14 lipca 2015 r. (k. 37) zobowiązano powódkę do uiszczenia reszty opłaty od pozwu w kwocie 12.131 zł w terminie tygodniowym pod rygorem zwrotu pozwu.

Zarządzeniem z 4 września 2015 r. przewodniczący w Sądzie Okręgowym w K., na podstawie art. 130 § 2 k.p.c. w zw. z art. 8 ust. 1 ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, zwrócił pozew, wobec nieuiszczenia przez powódkę brakującej części opłaty od pozwu.

Na zarządzenie o zwrocie pozwu zażalenie złożyła powódka, która wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania zażaleniowego.

W uzasadnieniu zażalenia powódka wskazała, że pozew w postępowaniu nakazowym w chwili jego wniesienia nie zawierał braku fiskalnego i nie podlegał zwrotowi. Podała, że powstanie obowiązku uiszczenia opłaty uzupełniającej

z powodu stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i skierowania sprawy do rozpoznania w innym postępowaniu nie może stanowić podstawy do dokonania zwrotu pozwu, bowiem sprawie został nadany bieg. Zdaniem powódki okolicznością powodującą powstanie obowiązku uzupełnienia opłaty nie był sam brak podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, a dopiero decyzja przewodniczącego w postaci stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. Decyzja ta została podjęta w toku procesu i po nadaniu sprawie biegu. O wysokości opłaty należnej w chwili wnoszenia pisma nie może jednak decydować późniejsza merytoryczna ocena żądań pozwu.

Przy rozpoznawaniu zażalenia na zarządzenie przewodniczącego powstało zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, które zostało przedstawione przez Sąd Apelacyjny Sądowi Najwyższemu w postaci pytania: „Czy po skierowaniu sprawy do postępowania upominawczego wobec braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym sąd wzywa stronę powodową, w trybie art. 130 § 1 k.p.c., do uiszczenia pozostałej $\frac{3}{4}$ opłaty od pozwu pod rygorem jego zwrotu albo prowadzi sprawę bez wstrzymania biegu postępowania, a o obowiązku uiszczenia tej opłaty orzeka, stosownie do art. 130³ § 2 k.p.c., w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji?”

Mając na względzie występujące w tym zakresie rozbieżności w piśmiennictwie i orzecznictwie sądów powszechnych, doniosłe z uwagi na skalę ilościową problemu znaczenie przedstawionego zagadnienia dla orzecznictwa sądów powszechnych oraz uwzględniając poważne wątpliwości dotyczące rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego Sąd Najwyższy w niniejszym składzie postanowił na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. przekazać to zagadnienie do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi tego Sądu.

W odniesieniu do przedstawionego pytania należy w pierwszej kolejności zauważyć, że art. 19 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1025 ze zm.; dalej: u.k.s.c.) reguluje wysokość opłat ułamkowych. Przewidziana przez ustawodawcę ułamkowa opłata odnoszona jest do wysokości całej opłaty, przy czym może to być opłata stała, jako pochodna całej opłaty stałej, lub stosunkowa, jako pochodna całej opłaty stosunkowej. Przepis art.

19 pkt 2 u.k.s.c. stanowi, że „czwartą część opłaty pobiera się od pozwu w postępowaniu nakazowym”. Niższa opłata sądowa ma stanowić zachętę dla inicjujących postępowanie sądowe, aby w sytuacji, gdy zachodzą okoliczności uzasadniające wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, strona powodowa zawierała w pozwie wnioski o rozpoznanie sprawy w postępowaniu nakazowym, co przyczynia się do szybszego rozpoznania sprawy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2012 r., IV CSK 503/11, niepubl.). Zgodnie z art. 10 u.k.s.c. opłatę od pisma (w tym od pozwu) należy uiścić przy wniesieniu do sądu pisma podlegającego opłacie. Funkcją opłaty sądowej jest ustanowienie pewnej bariery finansowej przeciwko pochopnemu i nieprzemyślanemu wytaczaniu powództw, w związku z czym rozpoznawanie sprawy cywilnej przed sądem powszechnym powinno być z założenia uwarunkowane wcześniejszym opłaceniem pisma inicjującego postępowanie w pełnej wysokości.

Już tylko z tego wprowadzenia wynika, że w przypadku przedstawionego zagadnienia prawnego istotne będzie dokonanie oceny odnośnie do rysującej się *prima facie* kolizji takich wartości, jak szybkość postępowania i prawo do sądu z jednej strony, a fiskalizm w zakresie danin publicznoprawnych i równość podmiotów domagających się ochrony prawnej z drugiej. Nie może bowiem ująć uwadze okoliczność, że przepisy kodeksu postępowania cywilnego nie wyjaśniają w sposób precyzyjny konsekwencji procesowych w zakresie nieuiszczenia opłaty sądowej od pozwu, odnośnie do którego uznano, że brak jest podstaw (mimo zgłoszonego przez powoda w trybie art. 484¹ § 2 k.p.c. wniosku) do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. Problem dodatkowo komplikuje się, gdy powód jest reprezentowany w sprawie przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, a to z uwagi na treść art. 130² k.p.c. Wydaje się, że podjęcie uchwały przez Sąd Najwyższy w powiększonym składzie przyczyni się do ujednoczenia praktyki orzeczniczej sądów powszechnych i rozwieje wątpliwości oraz niejasności pojawiające się w wypowiedziach doktryny.

W doktrynie i jak wskazuje Sąd Apelacyjny w praktyce sądów powszechnych, zarysowały się różne stanowiska odnośnie do mechanizmu i skutków usuwania braków fiskalnych pozwu w razie stwierdzenia przez sąd przeszkód do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym.

Dominują dwa poglądy. Zgodnie z pierwszym z nich zasadne jest stosowanie trybu uzupełniania brakującej opłaty z art. 130³ § 2 k.p.c., tzn. że w razie bezskutecznego upływu terminu sąd powinien prowadzić sprawę bez wstrzymywania biegu postępowania, zaś o obowiązku uiszczenia opłaty powinien orzekać dopiero w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 maja 2012 r., IV CSK 503/11, niepubl.).

Według drugiego poglądu prawidłowe jest wzywianie do usunięcia częściowego braku opłaty sądowej na zasadach ogólnych, tj. na podstawie art. 130 § 1 k.p.c. ze skutkiem zwrotu pozwu w przypadku nieuiszczenia należnej (w całości) opłaty.

Ten drugi pogląd może ulec modyfikacji w sytuacji, gdy powód jest reprezentowany w sprawie przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego. Należy bowiem zauważyć, że zgodnie z art. 130² § 1 k.p.c. taki pozew podlegałby zwrotowi bez wezwania o uiszczenie opłaty, jeżeli pismo podlega opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu (na co zwraca uwagę Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 10 maja 2012 r., IV CSK 503/11, niepubl.).

W doktrynie pojawia się jeszcze odosobnione stanowisko odnośnie do zastosowania, w razie stwierdzenia przez sąd przeszkód do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, regulacji zawartej w art. 130³ § 1 k.p.c.

Mając na uwadze dominujący charakter poglądów: pierwszego i drugiego (z wariantywnym modelem tego drugiego odnośnie do sytuacji, gdy powód w sprawie reprezentowany jest przez fachowego pełnomocnika) należy pokrótce zaprezentować argumenty, które przemawiają za tymi stanowiskami.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 10 maja 2012 r., IV CSK 503/11, za zastosowaniem trybu uzupełniania brakującej opłaty z art. 130³ § 2 k.p.c. przemawia treść art. 19 ust. 2 pkt 1 u.k.s.c., zgodnie z którym czwartą część opłaty pobiera się od pozwu w postępowaniu nakazowym. Przepis ten przewiduje niższą opłatę od pozwu zawierającego wniosek o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, co ma stanowić zachętę dla inicjujących postępowanie sądowe, aby w sytuacji, gdy zachodzą okoliczności uzasadniające wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, zawierały w pozwie wniosek

o rozpoznanie sprawy w postępowaniu nakazowym. Przyczynia się to do szybszego rozpoznania sprawy. Pozew w postępowaniu nakazowym podlega opłacie obniżonej, a ulga ta przestaje obowiązywać dopiero z chwilą stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty. Czynności podejmowane przez przewodniczącego w wypadku stwierdzenia przez sąd braku podstaw do wydania nakazu zapłaty polegają zatem na sprawdzeniu, czy pozew jest należycie opłacony, aby mógł zostać rozpoznany w postępowaniu upominawczym bądź w postępowaniu zwykłym i ewentualnym wezwaniu powoda do uzupełnienia brakującej opłaty. Wskazany art. 130³ § 2 k.p.c. reguluje sytuację, gdy obowiązek uiszczenia lub uzupełnienia opłaty powstał na skutek rozszerzenia lub innej zmiany powództwa, z innych przyczyn niż wymienione w § 1 (gdy przed wysłaniem odpisu pisma innym stronom, powstał obowiązek uiszczenia lub uzupełnienia opłaty na skutek ustalenia przez sąd wyższej wartości przedmiotu sporu, cofnięcia zwolnienia od kosztów sądowych albo uchylenia kurateli), albo po wysłaniu odpisu pisma innym stronom. Inną przyczyną uzasadniającą wezwanie powoda do uiszczenia w trybie przewidzianym w art. 130³ § 2 k.p.c. brakującej opłaty od pozwu byłoby właśnie stwierdzenie braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, w następstwie czego sprawa podlegałaby rozpoznaniu w postępowaniu zwykłym. Zewnętrznym wyrazem takiej oceny są zarządzenia przewodniczącego sądu pierwszej instancji o doręczeniu odpisu pozwu pozwanemu oraz o wyznaczeniu rozprawy, ewentualnie o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne, nadto odpowiedniej treści zarządzenie wzywające powoda do uiszczenia brakującej części opłaty od pozwu. Jak wskazał Sąd Najwyższy, wykładnia logiczno-językowa uzasadnia wniosek, że wyznaczenie przez przewodniczącego sądu pierwszej instancji rozprawy jest bezpośrednim (automatycznym) następstwem stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty. Potwierdza to także art. 486 § 2 k.p.c., dotyczący spraw, o których mowa w art. 485 § 2a k.p.c., zgodnie z którym sąd wydaje nakaz zapłaty, a w razie braku podstaw do jego wydania przewodniczący wyznacza rozprawę albo posiedzenie niejawne nie później niż przed upływem 2 miesięcy od dnia wniesienia pozwu albo od dnia uzupełnienia braków pozwu. Należy także dostrzec, że w art. 505⁷ zd. trzecie k.p.c. - dotyczącym sprawy rozpoznawanej w postępowaniu uproszczonym,

w której pozew podlega również obniżonej opłacie - wyłączono wprost zastosowanie art. 130³ § 2 k.p.c. w razie uznania przez sąd, że sprawa rozpoznawana w postępowaniu uproszczonym jest szczególnie zawiła lub jej rozstrzygnięcie wymaga wiadomości specjalnych i rozpoznawania jej w dalszym ciągu z pominięciem przepisów o postępowaniu uproszczonym. W takim przypadku, ustawodawca wyraźnie wyłączył zastosowanie art. 130³ § 2 k.p.c., co oznacza, że zdaniem ustawodawcy ten właśnie przepis powinien mieć zastosowanie w razie dalszego rozpoznawania sprawy w postępowaniu zwykłym zamiast w postępowaniu odrębnym - uproszczonym. Za zastosowaniem art. 130³ § 2 k.p.c. może przemawiać także to, iż po opłaceniu pozwu zawierającego wniosek o jego rozpoznanie w postępowaniu nakazowym następuje nadanie sprawie biegu w tym sensie, że następuje merytoryczna ocena istnienia podstaw do wydania nakazu zapłaty, której efektem jest wydanie przez sąd nakazu zapłaty albo stwierdzenie braku podstaw do jego wydania.

Należy jednak od razu zauważyć, że wykładnia gramatyczna przepisu art. 130³ § 2 k.p.c. może budzić wątpliwości odnośnie do możliwości jego zastosowania w przypadku, gdy obowiązek uiszczenia opłaty powstaje wobec braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. Należy zwrócić uwagę na konstrukcję tego przepisu: „Jeżeli obowiązek uiszczenia lub uzupełnienia opłaty powstał na skutek rozszerzenia lub innej zmiany żądania, z innych przyczyn niż wymienione w § 1, albo po wysłaniu odpisu pisma innym stronom, a w braku takich stron - po wysłaniu zawiadomienia o terminie posiedzenia, przewodniczący wzywa zobowiązanego do uiszczenia należnej opłaty w terminie tygodnia, a jeżeli mieszka on lub ma siedzibę za granicą i nie ma w kraju przedstawiciela - w terminie nie krótszym od miesiąca. W razie bezskutecznego upływu terminu, sąd prowadzi sprawę bez wstrzymywania biegu postępowania, a o obowiązku uiszczenia opłaty orzeka w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji, stosując odpowiednio zasady obowiązujące przy zwrocie kosztów procesu”. Nie może ująć uwadze okoliczność, że sformułowanie „z innych przyczyn niż wymienione w § 1” zostało wydzielone przecinkami, co sugeruje potraktowanie go jako wtrącenia, tu: stanowiącego rozwinięcie poprzedniego zwrotu „innej zmiany żądania”. Gdyby bowiem ustawodawcy chodziło o każdy obowiązek, który powstał z innych przyczyn niż

wymienione w § 1, to wystarczyłoby we wskazanym § 2 umieścić tylko jeden zwrot: „z innych przyczyn niż wymienione w § 1”, pomijając poprzedzające go inne przyczyny, w których nastąpić ma zastosowanie regulacji zawartej w art. 130³ § 2 k.p.c. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na przejrzystą redakcję art. 20 (w szczególności w ustępie 2) poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz. U. 2002, nr 9, poz. 88 ze zm.).

Za drugim poglądem, zgodnie z którym wzywanie do usunięcia częściowego braku opłaty sądowej winno odbywać się na zasadach ogólnych, tj. na podstawie art. 130 § 1 k.p.c. ze skutkiem zwrotu pozwu w przypadku nieuiszczenia należnej (czyli całej - pełnej) opłaty, przemawiają ważne argumenty. W doktrynie podnosi się, że ocena zasadności roszczenia pod kątem przesłanek z art. 485 k.p.c. dokonywana jest już na wyznaczonym przez przewodniczącego posiedzeniu niejawnym w przedmiocie wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, zaś odrębne postępowanie nakazowe zostaje uruchomione w każdym wypadku złożenia przez powoda pozwu z wnioskiem z art. 484¹ § 2 k.p.c., który posiada rangę wstępnego etapu procesu cywilnego. Dopiero ujawniony w postaci stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym skutek oceny materiału procesowego powoduje, że pierwsza faza postępowania nakazowego nie zostaje zakończona orzeczeniem - podczas tej fazy jedyną odpowiednią opłatą sądową od pozwu jest opłata w wysokości przewidzianej w art. 19 u.k.s.c., tj. 1/4 opłaty stosunkowej bądź stałej. W związku z dokonaną negatywną kwalifikacją, wezwanie strony do uzupełnienia brakującej opłaty (zob. art. 126² k.p.c.) staje się nieodzowne, zaś podstawą wezwania powinien być mechanizm z art. 130 § 1 k.p.c. Szybkość postępowania, jaką zapewnia zastosowanie regulacji z art. 130³ § 2 k.p.c., nie może być w tym wypadku wartością nadrzędną. Należy podkreślić, że brak odnośnie do opłaty sądowej istniał bowiem od początku, a tylko niezasadny wniosek powoda miał ten brak wyeliminować (arg. z uzasadnienia uchwały Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2009 r., III CZP 143/08). W doktrynie wskazuje się też, że można uznać, iż brak ten nie istniał w chwili wnoszenia pozwu, ale powstał następnie, choć jeszcze na etapie wstępnej kontroli pozwu, przed jego doręczeniem stronie

pozwaney. W tej sytuacji nienależyte opłacenie pisma wynikało z niewłaściwej kwalifikacji sprawy. Tymczasem tryb usuwania braku fiskalnego przewidziany w art. 130³ § 2 k.p.c. powinien mieć zastosowanie do braku, który nie istniał na etapie dekretacji pozwu, lecz powstał później w trakcie postępowania, tj. już po doręczeniu pozwu pozwanemu, na etapie w którym spór zawisł już między stronami. Ponadto zwrócić uwagę należy na funkcje opłat sądowych, których celem jest nie tylko zagwarantowanie przychodów na rzecz Skarbu Państwa, ale również ustanowienie pewnej bariery finansowej przeciwko pochopnemu wytaczaniu powództw. Z tej perspektywy rozpoznanie sprawy sądowej powinno być uwarunkowane wcześniejszym należytym opłaceniem pisma inicjującego postępowanie sądowe, co jest eliminowane przy zastosowaniu trybu określonego w art. 130³ § 2 k.p.c. Podkreśla się w doktrynie także, iż sama czynność polegająca na odmowie wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, tj. polegająca na stwierdzeniu negatywnych przesłanek jego wydania, nie powinna być jeszcze traktowana jako nadanie sprawie biegu. Dopiero wyznaczenie rozprawy albo posiedzenia niejawnego związanego z zakwalifikowaniem sprawy do postępowania upominawczego może być potraktowane jako czynność polegająca na nadaniu sprawie biegu, co jednak może się odnosić do pozwu, który nie zawierał braków formalnych i fiskalnych, czy też do pozwu, którego braki formalne i fiskalne zostały usunięte w trybie art. 130 § 1 k.p.c. Oznaczałoby to, że nadanie biegu sprawie powinno być łączone dopiero z zakończeniem wstępnej fazy dekretacji pozwu, jaką jest zarządzenie i dokonanie doręczenia odpisu pozwu pozwanemu (tak też Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 8 sierpnia 2001 r., III CZP 41/01, OSNC 2002/2, poz. 19). Należy wreszcie podkreślić, że z uwagi na publicznoprawny charakter daniny, jaką jest opłata sądowa od pozwu, wydaje się, że o jej wysokości powinna decydować obiektywna ocena przesłanek rozpoznania sprawy w postępowaniu odrębnym, a nie wola (czy wręcz decyzja) powoda. Brak jest podstaw do pozostawienia wysokości uiszczanej przez powoda opłaty do jego uznania. Należy podkreślić, że powód nieskrępowany kontrolą fiskalną (ze skutkiem zwrotu pozwu) mógłby w dowolnej sprawie składać wniosek o rozpoznanie sprawy w postępowaniu nakazowym, co generowałoby automatycznie obniżenie opłaty sądowej do poziomu $\frac{1}{4}$ wartości wymaganej na zasadach ogólnych. Nadto takie

odroczenie obowiązku uiszczenia pełnej opłaty od pozwu do czasu wydania orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie w razie korzystnego dla powoda rozstrzygnięcia przerzucaloby ten obowiązek fiskalny (z pominięciem powoda) na pozwanego, mimo niewydania nakazu zapłaty. Nie może ująć uwadze okoliczność podnoszona we wskazanym wyżej wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2012 r. (IV CSK 503/11; niepubl.), że sprawa mimo niewydania nakazu zapłaty, byłaby w dalszym ciągu rozpoznawana w postępowaniu zwykłym, co może pozostawać w sprzeczności z wolą samego powoda, który wnosząc sprawę w postępowaniu nakazowym, liczy nie tylko na to, że zostanie wydany nakaz zapłaty, ale także - w razie jego wydania - że sprawa będzie podlegała dalszemu rozpoznaniu z zastosowaniem szczególnych reguł postępowania odrębnego – z wyłączeniem możliwości i wniesienia przez pozwanego powództwa wzajemnego (art. 493 § 4 k.p.c.), z ograniczeniem możliwości podniesienia przez pozwanego zarzutu potrącenia (art. 493 § 3 k.p.c.) oraz z wyłączeniem możliwości zmian podmiotowych (art. 495 § 4 k.p.c.). Powód nie musi być zainteresowany prowadzeniem sporu sądowego według zasad ogólnych w razie stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty.

Logiczną konsekwencją przyjęcia, że do usuwania braku fiskalnego pozwu zawierającego wniosek o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, polegającego na konieczności uiszczenia brakującej części pełnej opłaty od pozwu, miałyby zastosowanie tryb wezwania do jej uiszczenia w terminie tygodniowym pod rygorem zwrotu pozwu, byłaby konieczność stosowania także art. 130² k.p.c., tj. zwrotu pozwu wniesionego (tak jak w sprawie, w której przedstawiono zagadnienie prawne) przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego bez wezwania przewodniczącego do uiszczenia opłaty, jeżeli pozew podlegał opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu. Wówczas, zgodnie z art. 130² § 2 k.p.c., w terminie tygodniowym od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie z przyczyn określonych w § 1 strona mogłaby uiścić brakującą opłatę. Jeżeli opłata zostałaby wniesiona we właściwej wysokości, pismo wywołałoby skutek od daty pierwotnego wniesienia. Konsekwentnie należałoby bowiem przyjąć, że skoro brak fiskalny pozwu ma charakter pierwotny, i z tej przyczyny nie ma do niego zastosowania art. 130³ § 2

k.p.c., to nie ma podstaw do wyłączenia zastosowania art. 130² k.p.c., jeżeli pozew wraz z wnioskiem o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym został wniesiony w warunkach określonych w § 1 art. 130² k.p.c. Ocena braku podstaw do wydania nakazu zapłaty oznaczałaby zarazem stwierdzenie, że pozew wniesiony przez fachowego pełnomocnika nie został należycie opłacony, gdyż opierał się na błędnym założeniu istnienia podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. Zastosowanie art. 130² k.p.c. byłoby uzasadnione także względami pragmatycznymi, przyspieszeniem postępowania przy jednoczesnym zagwarantowaniu należytej ochrony praw procesowych powodowi. W terminie tygodniowym od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pozwu powód mógłby bowiem uiścić brakującą opłatę ze skutkami od daty pierwotnego wniesienia pozwu. W konsekwencji, nawet przyjęcie, że uzupełnienie brakującej opłaty od pozwu w razie stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty nie powinno nastąpić według zasady przewidzianej w art. 130³ § 2 k.p.c., oznaczałoby brak podstaw do wzywania pełnomocnika powoda w trybie przewidzianym w art. 130 § 1 k.p.c. do opłacenia w terminie tygodniowym brakującej części opłaty od pozwu pod rygorem zwrotu pozwu (tak Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 10 maja 2012 r., IV CSK 503/11).

Należy wreszcie zauważyć, że w elektronicznym postępowaniu upominawczym na podstawie tego samego, co w przypadku postępowania nakazowego art. 19 ust. 2 u.k.s.c. (z tym że w ramach punktu 2, a nie 1 wskazanego ustępu) pobiera się od pozwu czwartą część opłaty. W tym postępowaniu odrębnym w sposób szczególny została uregulowana kwestia uiszczenia opłaty uzupełniającej od pozwu w przypadku braku podstaw do wydania nakazu zapłaty (art. art. 505³³ § 1 k.p.c.), a mianowicie przewodniczący wzywa powoda do jej uiszczenia - w terminie dwutygodniowym od daty doręczenia wezwania pod rygorem umorzenia postępowania. W razie nieusunięcia tego braku sąd umarza postępowanie (art. 505³⁷ § 1 k.p.c.). To rozwiązanie pojawiło się w kodeksie w 2013 roku, na skutek ustawy z dnia 10 maja 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2013 r., poz. 654). Wydaje się, że winno ono także wskazywać kierunek zmian, w którym podąża ustawodawca, zmierzający do zachowania obowiązku fiskalnego nałożonego w pełnym zakresie

na powoda, a przez to przyczynić się do udzielenia odpowiedzi na przedstawione powiększonemu składowi Sądu Najwyższego pytanie prawne.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy - na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. - postanowił jak wyżej.

db

eb